

ОСОБЛИВОСТІ КАЛЬКУЛЮВАННЯ ТА ОЦІНКИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ РЕНТИ

Бурхливий розвиток ринкової економіки в ХХІ столітті призвів до появи істотно нових форм ведення господарства. Серед них найбільшу питому вагу складають інноваційні підприємства на ринок інтелектуальної власності, де одним з видів доходу є інтелектуальна рента. У провідних країнах світу інтелектуальна рента вже перетворилася на фундаментальне джерело соціально-економічного розвитку. Не винятком є і Україна. Відповідно до статистичних даних на сьогодні сума інтелектуальної та природної ренти зростає з року в рік, та набуває все більшої популярності. Тому питання облікового відображення ренти в сучасних умовах господарювання стоїть досить гостро і потребує подальшого вирішення.

Метою дослідження є обґрунтування особливостей калькулювання та оцінки інтелектуальної ренти на інноваційних підприємствах з метою підвищення ефективності їх функціонування.

Питання інтелектуальної ренти досліджували наступні вітчизняні та зарубіжні вчені : Л.І. Кринська, В. Захарченко, Н. І. Литвиненко, В. М. Дуба. Однак, слід підкреслити, що питання облікового відображення даного виду доходу залишається мало розкритим, що підтверджує актуальність даного питання в сучасних умовах.

Значний розвиток виробничих сил і виробничих відносин призвів до виникнення нового фактору виробництва – інформація і знання, який лежить в основі всіх видів інтелектуальних продуктів. Вихідним положенням для облікового відображення операцій з інтелектуальною рентою є визначення об'єктів обліку, їх оцінка та калькулювання. Інтелектуальна рента є доходом, який отримується від використання інтелектуальних здібностей. Отже, основним об'єктом обліку в даному випадку є дохід.

Перш ніж досліджувати питання облікового відображення інтелектуальної ренти необхідно чітко розуміти з яких основних частин вона складається (рис. 1).

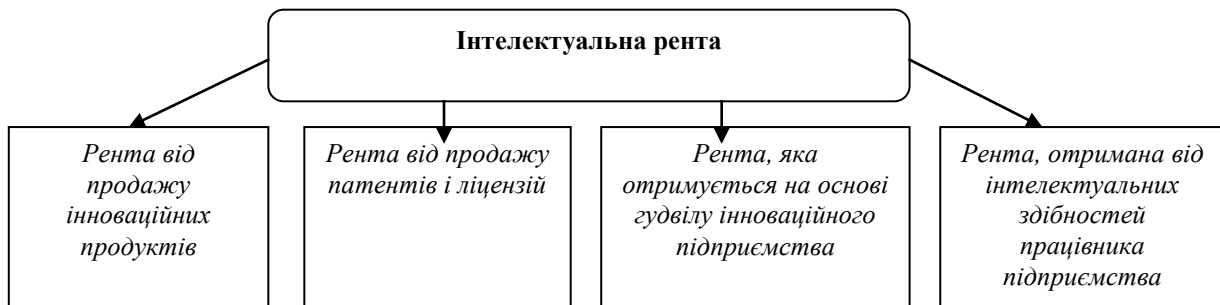

Рис. 1 Складові інтелектуальної ренти

Таким чином, інтелектуальна рента є не лише доходом від інтелектуальних здібностей окремого працівника підприємства. По суті інтелектуальна рента є надприбутком, який виникає в процесі обробки інтелектуального капіталу усього підприємства і формується шляхом додавання до середньої вартості продажу об'єктів інтелектуальної власності.

Оцінка як елемент методу бухгалтерського обліку та один з етапів облікового відображення інтелектуальної ренти є спосіб її вираження у грошовому вимірнику. Вона є важливим елементом методу бухгалтерського обліку, за допомогою якого одержують узагальнені показники про господарські активи (засоби) і процеси. Такі показники мають велике значення, оскільки існують товарно-грошові відносини. Облік об'єктів, що не підлягають грошовій оцінці, ведеться тільки в натуральних вимірниках. Від правильної оцінки залежить достовірність облікової інформації про ресурси господарства, фінансові результати його діяльності.

Відповідно до положень П(С)БО 15 “Дохід” оцінка доходу отриманого від реалізації товарів, робіт, послуг здійснюється за справедливою вартістю компенсації, яка була отримана або підлягає отриманню. У випадку інтелектуальної ренти як доходу від продажу інтелектуального капіталу оцінкою є сума грошових коштів, яка буде отримана підприємством у результаті проведення даної операції.

Важливим етапом обліку інтелектуальної ренти є встановлення її розміру. Дану процедуру бухгалтер може здійснити завдяки такому елементу методу бухгалтерського обліку як калькулювання. У поняття калькулювання входить сукупність способів, використовуваних для обчислення собівартості активів підприємства (рис. 2).

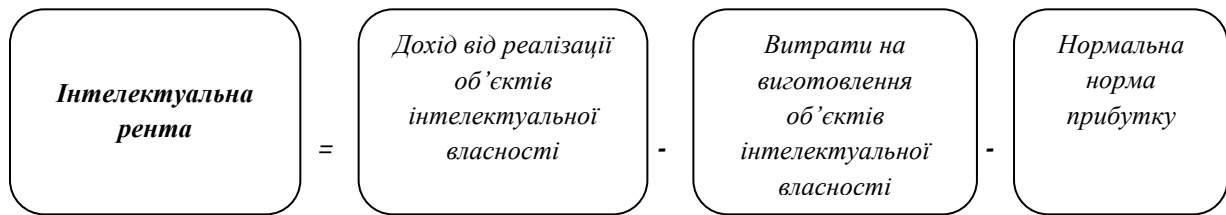

Рис. 2. Порядок розрахунку інтелектуальної ренти

Отже, розмір інтелектуальної ренти як доходу визначається шляхом віднімання від чистого доходу від реалізації об'єктів інтелектуальної власності витрат, що були понесені підприємством для їх виготовлення та нормальної норми прибутку, необхідної підприємству для того щоб залишитись в цій галузі.

Проблемним для бухгалтерів є визначення розміру інтелектуальної ренти, тому для підвищення ефективності їх функціонування пропонуємо використовувати внутрішній управлінський документ (табл. 1).

Таблиця 1 Внутрішній робочий документ для обчислення розміру інтелектуальної ренти

№ з/п	Об'єкт інтелектуальної власності	Витрати на його створення	Сума, грн.	Загальна сума витрат	Виручка від реалізації	Нормальна норма прибутку (%)	Інтелектуальна рента
1	Ноу-хау	Матеріальні ресурси	100,00	370,00	850,00	300,00	180,00
		Заробітна плата	200,00				
		Амортизація	50,00				
		Загальновиробничі витрати	20,00				

Таким чином, можна стверджувати, що питання обліку інтелектуальної ренти в частині визначення її розміру та оцінки залишається малодослідженим та актуальним на сьогодні. Така ситуація зумовлена тим, що не існує єдиної методики розрахунку суми інтелектуальної ренти у складі доходу. Запропоновано робочий документ з розрахунку суми додаткового доходу, що отримують інноваційні підприємства, який надасть управлінському персоналу підприємства більше інформації для прийняття ефективних управлінських рішень.